

Met dank aan een erkende metaaldetectorist: achttiende-eeuwse loden gewichtjes in Melveren en in Wijer

Sinds 1 januari 2015 kunnen personen die graag met een detector velden afspeuren op zoek naar metalen voorwerpen zich door de Vlaamse overheid laten erkennen als metaaldetectorist. De voorwaarden voor een erkenning, een aanvraagformulier en een brochure met de regels voor metaaldetectie zijn te vinden op de website van het Agentschap Onroerend Erfgoed: <https://www.onroerenderfgoed.be/nl/metaaldetectorist/>.

Van erkende metaaldetectoristen wordt verwacht dat zij hun vondsten en vindplaatsen melden bij de online Centrale Archeologische Inventaris: <https://cai.onroerenderfgoed.be/>. Voorts verbinden erkende metaaldetectoristen zich ertoe niet te speuren op archeologische sites en enkel in de verstoorde bovenlaag, de grondlaag dus die geregeld omgeploegd wordt, te zoeken. Het melden van die vondsten is belangrijk, omdat bijvoorbeeld concentraties van vondsten er op kunnen wijzen dat een bepaald gebied archeologisch interessanter is dan tot nu toe werd aangenomen.

Geregeld worden er in onze provincie meldenswaardige voorwerpen gevonden, die ook voor de heemkunde van belang zijn. De laatste jaren werden in Melveren en in Wijer twee afgesleten loden gewichtjes uit de achttiende eeuw gevonden. Het gewichtje dat in Melveren gevonden werd heeft een doorsnede van 16,4 mm en is 7 mm dik. Het weegt 13,16 gram. Op de bovenzijde werd een stempel ingeklopt met het jaartal 1755, omsloten door een parelcirkel. Het gewicht is afgesleten, en van de parelcirkel is nog maar een fragment te zien.

In Wijer werd een gewichtje gevonden met een doorsnede van 17,7 mm en een dikte van 7 mm. Dit gewichtje is een beetje hol aan de onderzijde, hetgeen deels kan verklaren

waarom het lichter is dan het vorige: het weegt 11,96 gram. Ooit werd dit gewichtje geijkt, en als bewijs van het feit dat het toen precies zoveel woog als het zou moeten wegen, werd er een ijkstempel, in dit geval met een voorstelling van het wapen van de stad Hasselt, in geslagen. Een precieze datering van dit gewichtje is niet mogelijk, maar het heeft alle kenmerken van een achttiende-eeuws gewichtje.

In de achttiende eeuw, voordat de Franse overheid hier vanaf 1795-1796 het metriek stelsel met de gram, het tienvoud, het honderdvoud en het duizendvoud daarvan of de kilogram, zou invoeren, werd in het vorstendom Luik en het graafschap Loon gewogen met het *pond*, de *ons*, de *groot* en het *kleintje*. Een *pond* woog zoveel als 16 *onsen*, in een *ons* gingen 2 *groten*, en in een *groot* gingen dan weer 16 *kleintjes*. De zwaarte van een *pond* verschilde van plaats tot plaats. In Sint-Truiden bijvoorbeeld, komt een *pond* overeen met 0,46668 kilogram. Voor Hasselt is dat iets meer: 0,46732 gram.

Als het *pond* 466,68 gram weegt, dan weegt het *ons* in Sint-Truiden 29,1675 gram, en een halve *ons* of een *groot* 14,5837 gram. Het gewichtje dat in Melveren gevonden werd weegt 13,16 gram. Het is dus wellicht een gewichtje van een groot, dat sinds 1755 door slijt ruim een gram aan gewicht verloren heeft. In Hasselt, waar het pond 467,32 weegt, weegt een *ons* 29,2075 gram en een groot 14,60375 gram. Gesteld dat ook het gewicht dat op een akker in Wijer gevonden werd een gewichtje van een groot is, heeft dit exemplaar door slijt ruim 2,6 gram aan gewicht verloren.

Rombout Nijssen
Foto's: Johan Loyens

Loden gewichtje van
een groot, 1755.

Loden gewichtje van een
groot, Hasselt, 18de eeuw.

